

Caure d'esquena

(ALDC, III, 618. Caure d'esquena)

L'acció de caure 'sobre la part posterior del cos' coneix com a punts de referència semàntica: *a*) la direcció cap enrere o la seva situació: *endarrere* 10, 119, *cap darrere* 124, *de per darrere* 3, *pel darrere* 117 (< DE RETRO); amb metàtesi: *enradere* 49, *de radere* 92, *cap a rader* 89, 99, *ta rader* 89; com a arcaisme: *per detrás* 141, 145, *pel detrás* 117, *ta detrás* 87, 93, *enta detrás* 102 (*enta* < INDE AD 'd'allí a' → 'cap a'; var. *ta*, per deglutinació); *de sobines* 143, 147, 164, der. de *sobi(n)*, *-ina* (< llat. SUPINU 'girat cap enrere; ajagut de panxa enlaire'); *b*) un element de la part posterior del cos, del cap a les natges: *de cap* 112; *de memòria* (var. *de memori* 79), perquè el cervell, o part de l'encèfal veïna al cervell, era considerat la seu de la memòria; *de clatell* (var. *de clatells* 12, 25, 42, *de clatell a terra* 20) < *clotell*, per centralització de la [o] (Veny, 1999 c), dim. de *clot* 'petita cavitat de l'occipit'; *de tos* < preromà hispànic *TAUCIA 'rabassa', var. *de tosset* 125, *de tors* 170, els sintagmàtics *bac de tos* 157 o *bac de cos* 161, per homonimització, i els der. *tossada* 185 i *tossolnada* 160, 164, aquest de *tossoló*; *de nuca* 131 < baix llat. NUCHA

'medul·la espinal' < àr. NUHA 'íd.', passat a 'occipit' a través de metges italians; *d'esquena* (var. *d'esquenes*, der. *esquenada* 77, 78 i els perifràstics *d'esquena a terra* 55, 107 o ~ *en terra* 85), del germ. *SKINA 'llata o barreta; tibia; espinada': un cop perdut *dos* (< llat. DORSU), *esquena* en fou el substituït en una part del domini i en un altre, *espatlla* 119, *espatlles* 110, 166 (< llat. SPATULA 'espàtula, pala' → 'omòplat' → 'esquena'), o el castellanisme *d'espaldà* 159, 189; *de llom* 156, del llat. LUMBU; *de cul*, del llat. CULU (var. el perifràstic *de cul a terra* 28 i els der. *culada* 152, *culatasso ta detrás* 94). Finalment, el punt de referència pot ser la part anterior del cos: *panxa en amunt* 190.

Les àrees més extenses corresponen a *d'esquena*, més de la meitat septentrional del domini, i a *de tos*, a la part meridional, amb algun supervivent de *de sobines*, ja documentat en Desclot ("caech en sobines").

Són mots normatius *de sobines*, *de memòria*, *de clatell*; *de cul* i *d'esquena* o *d'esquena a terra*, com a exemples (des del DG₁, 1932).

